

BIBLIOTHECA LATINA · TEXTUS LATINUS

Menaechmi

Titus Maccius Plautus

Texto latino: *Plauti Comoediae, vol. 1*, ed. Friedrich Leo (Berlin: Weidmann, 1895)

<https://oaleffemanuel.github.io/bibliotheca-latina/leituras/plautus-menaechmi.html>

Fonte e licença

Texto latino: Plauti Comoediae, vol. 1, ed. Friedrich Leo (Berlim: Weidmann, 1895).
Transcrição digital: Perseus Digital Library, Tufts University (PerseusDL/canonical-latinLit), CC BY-SA 4.0. Adaptação de formato (texto, PDF, EPUB) pela Bibliotheca Latina, distribuída sob a mesma licença CC BY-SA 4.0.

Licença: **CC BY-SA 4.0** (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pt-br>). Você pode copiar, redistribuir e adaptar este arquivo, dando o crédito acima e mantendo a mesma licença.

Transcrição: <https://github.com/PerseusDL/canonical-latinLit/blob/128a05a-fa9cc7179ab18f8d05f78a9f1dd50e415/data/phi0119/phi010/phi0119.phi010.perseus-lat2.xml>

Alterações em relação à fonte

- Notas do editor e variantes do aparato crítico omitidas (material editorial, não texto latino).
- Acréscimos do editor entre < >, supressões propostas pelo editor entre [], lacunas como * * *, como na edição impressa.
- Correções de digitalização marcadas pela Perseus (<choice>/<corr>) aplicadas; abreviaturas mantidas como impressas.
- Grafia, maiúsculas, u/v, pontuação e ordem do texto mantidas como na edição; nenhuma modernização.
- Espaços e quebras de linha do arquivo XML normalizados; numeração de livros, capítulos, seções e versos preservada.

Omitido: notas e aparato crítico do editor; introduções, comentários e traduções da edição impressa.

Gerado em 2026-10-18 pela Bibliotheca Latina. O texto latino não foi modernizado nem resumido.

Actus prologue

PROLOGVS

PROLOGVS

- ¹ Salutem primum iam a principio propitiam
mihi atque vobis, spectatores, nuntio.
apporto vobis Plautum, lingua non manu,
quaeso ut benignis accipiatis auribus.
- ⁵ nunc argumentum accipite atque animum advortite;
quam potero in verba conferam paucissima.
atque hoc poetae faciunt in comoediis:
omnis res gestas esse Athenis autumant,
quo illud vobis graecum videatur magis;
- ¹⁰ ego nusquam dicam nisi ubi factum dicitur.
atque adeo hoc argumentum graecissat, tamen
non atticissat, verum sicilicissitat.
huic argumento antelogium hoc fuit;
nunc argumentum vobis demensum dabo,
- ¹⁵ non modio, neque trimodio, verum ipso horreo:
tantum ad narrandum argumentum ádest benignitas.
mercator quidam fuit Syracusis senex,
eí sunt nati filii gemini duo,
ita forma simili pueri, út mater sua
- ²⁰ non internosse posset quae mammam dabat,
neque adeo mater ipsa quae illos pepererat,
ut quidem ille dixit mihi, qui pueros viderat:
ego illós non vidi, ne quis vostrum censeat.
postquam iam pueri septuennés sunt, pater
- ²⁵ oneravit navem magnam multis mercibus;
imponit geminum álterum in navem pater,

Tarentum avexit secum ad mercatum simul,
 illum reliquit alterum ápuđ matrem domi.
 Tarenti ludi forte erant, cum illuc venit.
³⁰ mortales multi, ut ad ludos, convenerant:
 puér aberravit inter homines a patre.
 Epidamniensis quidam ibi mercator fuit,
 is puerum tollit avehitque Epidamnum.
 pater eius autem postquam puerum perdidit,
³⁵ animum despondit, eaque is aegritudine
 paucis diebus post Tarenti emortuost.
 postquam Syracusas de ea re rediit nuntius
 ad avom puerorum, puerum surruptum alterum
 patremque pueri Tarenti esse emortuom,
⁴⁰ immutat nomen avos huic gemino alteri;
 ita illum dilexit, qui subruptust, alterum:
 illius nomen indit illi qui domi est,
 Menaechmo, idem quod alteri nomen fuit;
 et ipso eodem est avos vocatus nomine
⁴⁵ (propterea illius nomen memini facilius,
 quia illúm clamore vidi flagitarier).
 ne mox erretis, iam nunc praedico prius:
 idem est ambobus nomen geminis fratribus.
 nunc in Epidamnum pedibus redeundum est mihi,
⁵⁰ ut hanc rem vobis examussim disputem.
 si quis quid vestrum Epidamnum curari sibi
 velit, audacter imperato et dicito,
 sed ita ut det unde curari id possit sibi.
 nam nisi qui argentum dederit, nugas egerit;
⁵⁵ qui dederit, magis maiores nugas egerit.
 verum illuc redeo unde abii, atque uno asto in loco.
 Epidamniensis ille, quem dúdum dixeram,

geminum illum puerum qui surrupuit alterum,
ei liberorum, nisi divitiae, nil erat:

⁶⁰ adoptat illum puerum surrupticium
sibi filium eique uxorem dotatam dedit,
eumque heredem fecit, quom ipse obiit diem.
nam rus ut ibat forte, ut multum pluerat,
ingressus fluvium rapidum ab urbe haud longule,
⁶⁵ rapidus raptori pueri subduxit pedes
abstraxitque hominem in maximam malam crucem.
illi divitiae evenerunt maximae.

is illic habitat geminus surrupticius.

nunc ille geminus, qui Syracusis habet,

⁷⁰ hodie in Epidamnum veniet cum servo suo
hunc quaeritatum geminum germanum suom.
haec urbs Epidamnus est, dum haec agitur fabula:
quando alia agetur, aliud fiet oppidum;
sicut familiae quoque solent mutarier:

⁷⁵ modo †ni caditat leno, modo adulescens, modo senex,
pauper, mendicus, rex, parasitus, hariolus

* * *

Actus I

Scaena 1

PENICVLVS

- ⁷⁷ Iuventus nomen fecit Peniculo mihi,
ideo quia mensam, quando edo, detergeo.
homines captivos qui catenis vinciunt
- ⁸⁰ et qui fugitivis servis indunt compedes,
nimis stúlte faciunt mea quidem sententia.
nam homini misero si ad malum accedit malum,
maior lubido est fugere et facere nequiter.
nam se ex catenis eximunt aliquo modo.
- ⁸⁵ tum compediti ánum lima praeterunt
aut lapide excutiunt clavom. nugae sunt eae.
quem tu adservare recte, ne aufugiat, voles,
esca atque potione vinciri decet.
apud ménsam plenam homini rostrum deliges;
- ⁹⁰ dum tu illi quod edit et quod potet praebeas,
suo arbitrato ádfatim cottidie,
numquam edepol fugiet, tam etsi capital fecerit,
facile adservabis, dúm eo vinclo vincies.
ita istaéc nimis lenta vincla sunt escaria:
- ⁹⁵ quam magis extendas, tanto adstringunt artius.
nam ego ad Menaechmum hunc eo, quo iam diu
sum iudicatus; ultro eo ut me vinciat.
nam illic homo homines non alit, verum educat,
recreatque: nullus melius medicinam facit.
- ¹⁰⁰ ita est adulescens; ipsus escae maxumae
cerialis cenas dat, ita mensas exstruit,
tantas struices concinnat patinarias:

standumst in lecto, si quid de summo petas.
sed mi intervallum iam hos dies multos fuit:
¹⁰⁵ domi domítus sum usque cum caris meis.
nam neque edo neque emo nisi quod est carissimum.
id quoque iam, cari qui instruontur deserunt.
nunc ad eum in viso. sed aperitur ostium.
Menaechmum eccum ipsum video, progreditur foras.

Scaena 2

MENAECHMVS

¹¹⁰ Ní mala, ni stúlta sies, ni índomita impósque animi,
quód viro esse odió videas, túte tibi odio habeas.
praéterhac sí mihi tále post húnc diem
fáxis, faxó foris vídua visás patrem.
nám quotiens foras íre volo, mé retines, revocás, rogitas,
¹¹⁵ quó ego eam, quám rem agam, quíd negotí geram,
quíd petam, quíd feram, quíd foris egerim.
portitorem domum duxi, ita omnem mihi
rem necesse eloqui est, quidquid egi atque ago.
nímium ego te habui délicatam; núnc adeo ut factúrus dicam.
¹²⁰ quando égo tibi ancillás, penum,
lanam, aurum, vestem, purpuram bene praebeo nec quicquam
eges,
malo cavebis si sapis, virum observare desines.
átque adeo, ne me nequiquam serves, ob eam industriam
hodie ducam scortum ad cenam atque aliquo condicam foras.

PENICVLVS

¹²⁵ Illic homo se uxori simulat male loqui, loquitur mihi;
nam si foris cenat, profecto me, haud uxorem, ulciscitur.

MENAECHMVS

Euax, iurgio hercle tandem uxorem abegi ab ianua.
ubi súnť amatores mariti? dona quid cessant mihi
conférre omnes congratulantes, quia pugnavi fortiter?

¹³⁰ hánc modo uxori intus pallam surrupui, ad scortum fero.
sic hóc decet, dari facete verba custodi catae.
hoc fácinus pulchrumst, hoc probumst, hoc lepidumst, hoc
factumst fabre:
meó malo a mala abstuli hoc, ad damnum deferetur.
avórti praedam ab hostibus nostrum salute socium.

PENICVLVS

¹³⁵ Heús adulescens, ecqua in istac pars inest praeda mihi?

MENAECHMVS

Perii, in insidias deveni.

PENICVLVS

Immo in praesidium, ne time.

MENAECHMVS

Quis homo est?

PENICVLVS

Ego sum.

MENAECHMVS

O mea Commoditas, o mea Opportunitas,
salve.

PENICVLVS

Salve.

MENAECHMVS

Quid agis?

PENICVLVS

Teneo dextera genium meum.

MENAECHMVS

Non potuisti magis per tempus mi advenire quam advenis.

PENICVLVS

¹⁴⁰ Ita ego soleo: commoditatis omnis articulos scio.

MENAECHMVS

Vin tu facinus luculentum inspicere?

PENICVLVS

Quis id coxit coquos?
iam sciam, si quid titubatumst, ubi reliquias videro.

MENAECHMVS

Dic mi, enumquam tu vidisti tabulam pictam in pariete,
ubi aquila Catameitum raperet aut ubi Venus Adoneum?

PENICVLVS

¹⁴⁵ Saepe. sed quid istae picturae ad me attinent?

MENAECHMVS

Age me aspice.
ecquid adsimulo similiter?

PENICVLVS

Quis istest ornatus tuos?

MENAECHMVS

Dic hominem lepidissimum esse me.

PENICVLVS

Vbi essuri sumus?

MENAECHMVS

Dic modo hoc quod ego te iubeo.

PENICVLVS

Dico: homo lepidissime.

MENAECHMVS

Ecquid audes de tuo istuc addere?

PENICVLVS

Atque hilarissime.

MENAECHMVS

¹⁵⁰ Perge <porro>.

PENICVLVS

Non pergo hercle, nisi scio qua gratia.

litigium tibi est cum uxore, eo mi ábs te caveo cautius.

MENAECHMVS

Clam uxoremst ubi pulchre habeamus atque hunc comburamus
diem.

PENICVLVS

Age sane igitur, quando aequom oras, quam mox incendio
rogum?

dies quidem iam ad umbilicum est dimidiatus mortuos.

MENAECHMVS

Te morare, mihi quom obloquere.

PENICVLVS

Oculum ecfodito per solum
mihi, Menaechme, si ullum verbum faxo nisi quod iusseris.

MENAECHMVS

Concede huc a foribus.

PENICVLVS

Fiat.

MENAECHMVS

Etiam concede huc.

PENICVLVS

Licet.

MENAECHMVS

Etiam nunc concede audacter ab leonino cavo.

PENICVLVS

¹⁶⁰ Eu edepol ne tu, ut ego opinor, esses agitator probus.

MENAECHMVS

Quidum?

PENICVLVS

Ne te uxor sequatur, respectas identidem.

MENAECHMVS

Sed quid ais?

PENICVLVS

Egone? id enim quod tu vis, id aio atque id nego.

MENAECHMVS

Ecquid tu de odore possis, si quid forte olfeceris,
facere coniecturam * * *? * * *

(PENICVLVS)

¹⁶⁵ * * * captum sit collegium.

MENAECHMVS

Agedum odorare hanc quam ego habeo pallam. quid olet?
apstines?

PENICVLVS

Summum olfactare oportet vestimentum muliebre,
nam ex istoc loco spurcatur nasum odore † inlucido.

MENAECHMVS

Olfacta igitur hinc, Penicule. lepide ut fastidis.

PENICVLVS

Decet.

MENAECHMVS

¹⁷⁰ Quid igitur? quid olet? responde.

PENICVLVS

Furtum, scortum, prandium.
tibi fuant
elocutus, nam
nunc ad amicam deferetur hanc meretricem Erotium.
mihi, tibi atque illi iubebo iam adparari prandium.

PENICVLVS

Eu.

MENAECHMVS

¹⁷⁵ Inde usque ad diurnam stellam crastinam potabimus.

PENICVLVS

Eu,
expedite fabulatu's. iam fores ferio?

MENAECHMVS

Feri.
vel mane etiam.

PENICVLVS

Mille passum commoratu's cantharum.

MENAECHMVS

Placide pulta.

PENICVLVS

Metuis, credo, ne fores Samiae sient.

MENAECHMVS

Mane, mane obsecro hercle: eapse eccam exit. oh, solem vides
satin ut occaecatust prae huius corporis candoribus?

Scaena 3

EROTIVM

¹⁸² Anime mi, Menaechme, salve.

PENICVLVS

Quid ego?

EROTIVM

Extra numerum es mihi.

PENICVLVS

Idem istuc aliis adscriptivis fieri ad legionem solet.

MENAECHMVS

Ego istic mihi hodie adparari iussi apud te proelium.

EROTIVM

Hodie id fiet.

MENAECHMVS

In eo uterque proelio potabimus;
uter ibi melior bellator erit inventus cantharo,
† tuest legio adiudicato, cum utro hanc noctem sies.
ut ego uxorem, mea voluptas, ubi te aspicio, odi male.

EROTIVM

¹⁹⁰ Interim nequis quin eius aliquid indutus sies.
quid hoc est?

MENAECHMVS

Induviae tuae atque uxoris exuviae, rosa.

EROTIVM

Superas facile, ut superior sis mihi quam quisquam qui
impetrant.

PENICVLVS

Meretrix tantisper blanditur, dum illud quod rapiat videt;
nam si amabas, iám oportebat nasum abreptum mordicus.

MENAECHMVS

Sustine hoc, Penicule: exuvias facere quas vovi volo.

PENICVLVS

Cedo; sed obsecro hercle, salta sic cum palla postea.

MENAECHMVS

Ego saltabo? sanus hercle non es.

PENICVLVS

Egone an tu magis?
si non saltas, exue igitur.

MENAECHMVS

Nimio ego hanc periculo
²⁰⁰ surrupui hodie. meo quidem animo ab Hippolyta subcingulum
Hercules haud aequè magno umquam abstulit periculo.
cape tibi hanc, quando una vivis meis morigera moribus.

EROTIVM

Hoc animo decet animatos esse amatores probos.

PENICVLVS

Qui quidem ad mendicitatem se properent detrudere.

MENAECHMVS

²⁰⁵ Quattuor minis ego emi istanc anno uxori meae.

PENICVLVS

Quattuor minae perierunt plane, ut ratio redditur.

MENAECHMVS

Scin quid volo ego te accurare?

EROTIVM

Scio, curabo quae voles.

MENAECHMVS

Iube igitur tribus nóbis apud te prandium accurarier
atque aliquid scitamentorum de foro opsonarier,
²¹⁰ glandionidam suillam, laridum pernonidam,
aut sincipitamenta porcina aut aliquid ad eum modum,
madida quae mi adposita in mensa miluinam suggerant;
atque actutum.

EROTIVM

Licet ecastor.

MENAECHMVS

Nos prodimus ad forum.
iam hic nos erimus: dum coquetur, interim potabimus.

EROTIVM

²¹⁵ Quando vis veni, parata res erit.

MENAECHMVS

Propera modo.
sequere tu.—

PENICVLVS

Ego hercle vero te et servabo et te sequar,

neque hodie ut te perdam, meream deorum divitias mihi.—

EROTIVM

Evocate intus Culindrum mihi coquom actutum foras.

Scaena 4

EROTIVM

²¹⁹ sportulam cape atque argentum. eccos tris nummos habes.

CYLINDRVS

²²⁰ Habeo.

EROTIVM

Abi atque obsonium adfer; tribus vide quod sit satis:
neque defiat neque supersit.

CYLINDRVS

Cuius modi hí homines erunt?

EROTIVM

Ego et Menaechmus et parasitus eius.

CYLINDRVS

Iam isti sunt decem;
nam parasitus octo hominum munus facile fungitur.

EROTIVM

Elocuta sum convivas, ceterum cura.

CYLINDRVS

Licet.

²²⁵ cocta sunt, iube ire accubitus.

EROTIVM

Redi cito.

CYLINDRVS

Iam ego hic ero.—

Actus II

Scaena 1

MENAECHMVS

²²⁶ Voluptas nullast navitis, Messenio,
maior meo animo, quam quom ex alto procul
terram conspiciunt.

MESSENIO

Maior, non dicam dolo,
[quam] si adveniens terram videas quae fuerit tua.
²³⁰ sed quaeso, quam ob rem nunc Epidamnum venimus?
an quasi mare omnis circumimus insulas?

MENAECHMVS

Fratrem quaesitum geminum germanum meum.

MESSENIO

Nam quid modi futurum est illum quaerere?
hic annus sextust postquam ei rei operam damus.
²³⁵ Histros, Hispanos, Massiliensis, Hilurios,
mare superum omne Graeciamque exoticam
orasque Italicas omnis, qua adgreditur mare,
sumus circumvecti. si acum, credo, quaereres,
acum invenisses, si appareret, iam diu.
²⁴⁰ hominem inter vivos quaeritamus mortuom;
nam invenissemus iam diu, si viveret.

MENAECHMVS

Ergo istuc quaero certum qui faciat mihi,
qui sese dicat scire eum esse emortuom:

operam praeterea numquam sumam quaerere.
²⁴⁵verum aliter vivos numquam desistam exsequi.
ego illúm scio quam cordi sit carus meo.

MESSENIO

In scirpo nodum quaeris. quin nos hinc domum
redimus, nisi si historiam scripturi sumus?

MENAECHMVS

Dictum facessas, datum edis, caveas malo.
²⁵⁰molestus ne sis, non tuo hoc fiet modo.

MESSENIO

Em
illoc enim vérbo esse me servom scio.
non potuit paucis plura plane proloqui.
verum tamen néqueo contineri quin loquar.
audin, Menaechme? quom inspicio marsuppium,
²⁵⁵viaticati hercle admodum aestive sumus.
ne tu hercle, opinor, nisi domum revorteris,
ubi nihil habebis, geminum dum quaeres, gemes.
nam ita est haec hominum natio: in Epidamnieis
voluptárii atque potatores maxumi;
²⁶⁰tum sycophantae et palpatores plurumi
in urbe hac habitant; tum meretrices mulieres
nusquam perhibentur blandiores gentium.
propterea huic urbi nomen Epidamno inditumst,
quia nemo ferme huc sine damno devortitur.

MENAECHMVS

²⁶⁵Ego istúc cavebo. cedo dum huc mihi marsuppium.

MESSENIO

Quid eo vis?

MENAECHMVS

Iam aps te metuo de verbis tuis.

MESSENIO

Quid metuis?

MENAECHMVS

Ne mihi damnum in Epidamno duis.

tu magnus amator mulierum es, Messenio,

ego autem homo iracundus, animi perdit;

²⁷⁰ id utrumque, argentum quando habebo, caverò,
ne tu delinquas neve ego irascar tibi.

MESSENIO

Cape atque serva. me lubente feceris.

Scaena 2

CYLINDRVS

²⁷³ Bene opsonavi atque ex mea sententia,
bonum anteponam prandium pransoribus.

²⁷⁵ sed ecclm Menaechmum video. vae tergo meo,
prius iam convivae ambulant ante ostium,
quam ego opsonatu redeo. adibo atque alloquar.
Menaechme, salve.

MENAECHMVS

Di te amabunt quisquis <es>.

CYLINDRVS

Quisquis * * * <quis> ego sim?

MENAECHMVS

²⁸⁰ Non hercle vero.

CYLINDRVS

Vbi convivae ceteri?

MENAECHMVS

Quos tu convivas quaeris?

CYLINDRVS

Parasitum tuom.

MENAECHMVS

Meum parasitum? certe hic insanust homo.

MESSENIO

Dixin tibi esse hic sycophantas plurumos?

* * *

MENAECHMVS

²⁸⁵ Quem tu parasitum quaeris, adulescens, meum?

MESSENIO

Peniculum éccum in vidulo salvom fero.

CYLINDRVS

Menaechme, numero huc advenis ad prandium.
nunc opsonatu redeo.

MENAECHMVS

Responde mihi,
adulescens: quibus hic pretiis porci veneunt
²⁹⁰ sacres sinceri?

CYLINDRVS

Nummis.

MENAECHMVS

Nummum a me accipe:
iube té piari de mea pecunia.
nam équidem insanum esse te certo scio,
qui mihi molestus homini ignoto, quisquis es.

CYLINDRVS

Cylindrus ego sum: non nosti nomen meum?

MENAECHMVS

²⁹⁵ Si tu Cylindrus seu Coriendrus, perieris.
ego te non novi, neque novisse adeo volo.

CYLINDRVS

Est tibi Menaechmo nomen, tantum quod sciam.

MENAECHMVS

Pro sano loqueris quom me appellas nomine.
sed ubi novisti me?

CYLINDRVS

Vbi ego te noverim,
³⁰⁰ qui amicam habes eram meam hanc Erotium?

MENAECHMVS

Neque hercle ego habeo, neque te quis homo sis scio.

CYLINDRVS

Non scis quis ego sim, qui tibi saepissime
cyathisso apud nos, quando potas?

MESSENIO

Ei mihi,
quom nihil est qui illi homini diminuam caput.

MENAECHMVS

³⁰⁵ Tun cyathissare mihi soles, qui ante hunc diem
Epidamnum numquam vidi neque veni?

CYLINDRVS

Negas?

MENAECHMVS

Nego hercle vero.

CYLINDRVS

Non tu in illisce aedibus
† habitas?

MENAECHMVS

Di illos homines, qui illic habitant, perduint.

CYLINDRVS

Insanit hic quidem, qui ipse male dicit sibi.
³¹⁰ audin, Menaechme?

MENAECHMVS

Quid vis?

CYLINDRVS

Si me consulas,
nummum illum quem mihi dudum pollicitu's dare—
nam tu quidem hercle certo non sanu's satis,
Menaechme, qui nunc ipse male dicas tibi—
iubeas, si sapias, porculum adferri tibi.

MESSENIO

Eu hercle hominem multum, et odiosum mihi.

CYLINDRVS

Solet iocari saepe mecum illoc modo.
quam vis ridiculus est, ubi uxor non adest.
quid ais tu?

MENAECHMVS

Quid vis, inquam.

CYLINDRVS

Satin hoc quod vides
³²⁰tribus vobis opsonatumst, an opsono amplius,
tibi et parasito et mulieri?

MENAECHMVS

Quas [tu] mulieres,
quos tu parasitos loquere?

MESSENIO

Quod te urget scelus,

qui huic sis molestus?

CYLINDRVS

Quid tibi mecum est rei?
ego te non novi: cum hoc quem novi fabulor.

MESSENIO

³²⁵ Non edepol tú homo sanus es, certo scio.

CYLINDRVS

Iam ergo haec madebunt faxo, nil morabitur.
proin tu ne quo abeas longius ab aedibus.
numquid vis?

MENAECHMVS

Vt eas maximam malam crucem.

CYLINDRVS

Ire hercle meliust te interim atque accumbere,
³³⁰ dum ego haec appono ad Volcani violentiam.
ibo intro et dicam te hic adstare Erotio,
ut te hinc abducat potius quam hic adstes foris.—

MENAECHMVS

Iamne abiit <illic>? edepol haud mendacia
tua verba experior esse.

MESSENIO

Observato modo:
³³⁵ nam istic meretricem credo habitare mulierem,
ut quidem ille insanus dixit, qui hinc abiit modo.

MENAECHMVS

Sed miror qui ille noverit nomen meum.

MESSENIO

Minime hercle mirum. morem hunc meretrices habent:
ad portum mittunt servolos, ancillulas;

³⁴⁰ si quae peregrina navis in portum advenit,
rogitant cuiatis sit, quid ei nomen siet,
postilla extemplo se applicant, agglutinant:
si pellexerunt, perditum amittunt domum.

nunc ín istoc portu stát navis praedatoria,
³⁴⁵ ap qua cavendum nobis sane censeo.

MENAECHMVS

Mones quidem hercle recte.

MESSENIO

Tum demum sciam
recte monuisse, si tu recte caveris.

MENAECHMVS

Tace dúm parumper, nam concrepuit ostium:
videamus qui hinc egreditur.

MESSENIO

Hoc ponam interim.

³⁵⁰ asservatote haec sultis, navales pedes.

Scaena 3

EROTIVM

³⁵¹ Sine fóres sic, abi, nolo óperiri.

intús para, curá, vide, quod opúst fiat:
sterníte lectos, incéndite odores; múnditia
inlécebra animost amántium.
amánti amoenitás malost, nobís lucrost.
sed ubi ille est, quem coquos ánte aedis esse áit? atque eccum
video,
qui mi ést usui et plurímum prodest.
item hinc últro fit, ut méret, potissimus nostraé domi ut sit;
³⁶⁰ nunc éum adibo, adloquar ultro.
animúle mi, mihi mirá videntur,
te hic stáre foris, fores quoí pateant,
magis quám domus tua domus quom haéc tua sit.
omné paratumst, ut iússisti
³⁶⁵ atque út voluisti, néque tibi
ullá morast intus.
prandium, út iussisti, hic cúratumst:
ubi lúbet, ire licet áccubitum.

MENAECHMVS

Quícum haec mulier loquitur?

EROTIVM

Equidem tecum.

MENAECHMVS

Quid mecum tibi

³⁷⁰ fuit umquam aut nunc est negoti?

EROTIVM

Quia pol te unum ex omnibus
Venus me voluit magnificare, neque id haud immerito tuo.
nam ecastor solus benefactis tuis me florentem facis.

MENAECHMVS

Certo haec mulier aut insana aut ebria est, Messenio,
quae hominem ignotum compellet me tam familiariter.

MESSENIUS

³⁷⁵ Dixin ego istaec hic solere fieri? folia nunc cadunt,
praeut si triduom hoc hic erimus: tum arbores in te cadent.
nam ita sunt hic meretrices: omnes elecebrae argentariae.
sed sine me dum hanc compellare. heus mulier, tibi dico.

EROTIVM

Quid est?

MESSENIUS

Vbi tu hunc hominem novisti?

EROTIVM

Ibidem ubi hic me iam diu,
³⁸⁰ in Epidamno.

MESSENIUS

In Epidamno? qui huc in hanc urbem pedem,
nisi hodie, numquam intro tetulit?

EROTIVM

Heia, delicias facis.
mi Menaechme, quin, amabo, is intro? hic tibi erit rectius.

MENAECHMVS

Haec quidem edepol recte appellat meo me mulier nomine.
nimis miror, quid hoc sit negoti.

MESSENIUS

Oboluit marsupium
³⁸⁵ huic istuc quod habes.

MENAECHMVS

Atque edepol tu me monuisti probe.
accipe dum hoc. iam scibo, utrum haec me mage amet an
marsupium.

EROTIVM

Eamus intro, ut prandeamus.

MENAECHMVS

Bene vocas: tam gratias.

EROTIVM

Cur igitur me tibi iussisti coquere dudum prandium?

MENAECHMVS

Egon te iussi coquere?

EROTIVM

Certo, tibi et parasito tuo.

MENAECHMVS

³⁹⁰ Cui, malum, parasito? certo haec mulier non sanast satis.

EROTIVM

Peniculo.

MENAECHMVS

Quis iste est Peniculus? qui extergentur baxae?

EROTIVM

Scilicet qui dudum tecum venit, quom pallam mihi
detulisti, quám ab uxore tua surrupuisti.

MENAECHMVS

Quid est?
tibi pallam dedi, quam uxori meae surrupui? sanan es?
³⁹⁵ certe haec mulier cantherino ritu ástans somniat.

EROTIVM

Qui lubet ludibrio habere me atque ire infitias mihi
facta quae sunt?

MENAECHMVS

Dic quid est id quod negem quod fecerim?

EROTIVM

Pallam te hodie mihi dedisse uxoris.

MENAECHMVS

Etiam nunc nego.
ego quidem neque umquam uxorem hábui neque habeo, neque
huc
⁴⁰⁰ umquam, postquam natus sum, intra portam penetravi pedem.
prandi in navi, inde huc sum egressus, te conveni.

EROTIVM

Eccere,
perii misera, quam tu mihi nunc navem narras?

MENAECHMVS

Ligneam,

saepe tritam, saepe fixam, saepe excussam malleo;
quasi supellex pellionis, palus palo proxumust.

EROTIVM

⁴⁰⁵ Iám, amabo, desiste ludos facere atque i hac mecum semul.

MENAECHMVS

Nescio quem, mulier, alium hóminem, non me quaeritas.

EROTIVM

Non ego te novi Menaechmum, Moscho prognatum patre,
qui Syracusis perhibere natus esse in Sicilia,
ubi rex Agathocles regnator fuit et iterum Phintia,
tertium Liparo, qui in morte regnum Hieroni tradidit,
nunc Hiero est?

MENAECHMVS

Haud falsa, mulier, praedicas.

MESSENIO

Pro Iuppiter,
num istaec mulier illinc venit, quae te novit tam cate?

MENAECHMVS

Hercle opinor, pernegari non potest.

MESSENIO

Ne feceris. periisti, si intrassis intra limen.

MENAECHMVS

Quin tu tace modo.
bene res geritur. adsentabor quidquid dicet mulieri,
si possum hospitium nancisci. iam dudum, mulier, tibi

non imprudens advorsabar: hunc metuebam, ne meae
uxori renuntiaret de palla et de prandio.
nunc, quando vis, eamus intro.

EROTIVM

Etiam parasitum manes?

MENAECHMVS

Neque ego illum maneo, neque flocci facio, neque, si venerit,
eum volo intromitti.

EROTIVM

Ecaster haud invita fecero.

⁴²⁵ sed scin quid te amabo ut facias?

MENAECHMVS

Impera quid vis modo.

EROTIVM

Pallam illam, quam dudum dederas, ad phrygionem ut deferas,
ut reconcinnetur atque ut opera addantur quae volo.

MENAECHMVS

Hercle qui tu recte dicis: eadém ignorabitur,
ne uxor cognoscat te habere, si in via conspexerit.

EROTIVM

⁴³⁰ Ergo mox auferto tecum, quando abibis.

MENAECHMVS

Maxime.

EROTIVM

Eamus intro

MENAECHMVS

Iam sequar te. hunc volo etiam conloqui.
eho Messenio, accede huc.

MESSENIO

Quid negoti est?

MENAECHMVS

†sussciri.

MESSENIO

Quid eo opust?

MENAECHMVS

Opus est. scio ut me dices.

MESSENIO

Tanto nequior.

MENAECHMVS

Habeo praedam: tantum incepti óperis. ei quantum potes,
abduc istos in tabernam actutum devorsoriam.
tum facito ante solem occasum ut venias advorsum mihi.

MESSENIO

Non tu istas meretrices novisti, ere.

MENAECHMVS

Tace, inquam * * *
mihi dolebit, non tibi, si quid ego stulte fecero.

⁴⁴⁰ mulier haec stulta atque inscita est; quantum perspexi modo,
est hic praeda nobis.—

MESSENIO

Perii, iamne abis? periit probe:
ducit lembum diirectum navis praedatoria.
sed ego inscitus qui domino me postulem moderarier:
dicto me emit audientem, haud imperatorem sibi.

⁴⁴⁵ sequimini, ut, quod imperatum est, veniam advorsum temperi.—

Actus III

Scaena 1

PENICVLVS

⁴⁴⁶ Plus triginta ánnis natus sum, quom ínterea loci,
numquam quicquam facinus feci peius neque scelestius,
quám hodie, quom in contionem mediam me immersi miser.
ubi ego dúm hieto, Menaechmus se subterduxit mihi
⁴⁵⁰ atque abiit ad amicam, credo, neque me voluit ducere.
qui illum di omnes perdunt, qui primus commentust * * *
contionem habere, qui homines occupatos occupat.
non ad eam rem ótiosos homines decuit deligi,
qui nisi adsint quom citentur, census capiat ilico?

⁴⁵⁵ * * *

* * *

adfatum est hominum, in dies qui singulas escas edint,
quibus negoti nihil est, qui essum neque vocantur neque vocant:
eos oportet contioni dare operam atque comitiis.
⁴⁶⁰ sí id ita esset, non ego hodie perdidissem prandium,
quoi tam credo † datum voluisse quam me video vivere.
ibo: etiamnum reliquiarum spes animum oblectat meum.
sed quid ego video? Menaechmus cum corona exit foras.
sublatum est convivium, edepol venio adversum temperi.
⁴⁶⁵ observabo, quid agat, hominem. post adibo atque adloquar.

Scaena 2

MENAECHMVS

⁴⁶⁶ Potine ut quiescas? ego tibi hanc hodie probe
lepideque concinnatam referam temperi.

non faxo eam esse dices: ita ignorabitur.

PENICVLVS

Pallam ad phrygionem fert confecto prandio
⁴⁷⁰ vinoque expoto, parasito excluso foras.
non hercle is sum qui sum, ni hanc iniuriam
meque ultus pulchre fuero. observa quid dabo.

MENAECHMVS

Pro di immortales, quoi homini umquam uno die
boni dedistis plus, qui minus speraverit?
⁴⁷⁵ prandi, potavi, scortum accubui, apstuli
hanc, quoius heres numquam erit post hunc diem.

PENICVLVS

Nequeo quae loquitur exaudire clanculum;
satur nunc loquitur de me et de parti mea.

MENAECHMVS

Ait hanc dedisse me sibi, atque eam meae
uxori surrupuisse. quoniam sentio
errare, extemplo, quasi res cum ea esset mihi,
coepi adsentari: mulier quidquid dixerat,
idem ego dicebam. quid multis verbis <opust>?
⁴⁸⁵ minore nusquam bene fui dispendio.

PENICVLVS

Adibo ad hominem, nam turbare gestio.

MENAECHMVS

Quis hic est, qui adversus it mihi?

PENICVLVS

Quid ais, homo
levior quam pluma, pessime et nequissime,
flagitium hominis, subdole ac minimi preti?
⁴⁹⁰ quid de te merui, qua me causa perderes?
ut surrupuisti te mihi dudum de foro!
fecisti funus med absente prandio.
cur ausu's facere, quoi ego aequae heres eram?

MENAECHMVS

Adulescens, quaeso, quid tibi mecum est rei,
⁴⁹⁵ qui mihi male dicas homini ignoto insciens?
an tibi malam rem vis pro male dictis dari?

PENICVLVS

†Pol eam quidem edepol te dedisse intellego.

MENAECHMVS

Responde, adulescens, quaeso, quid nomen tibist?

PENICVLVS

Etiam derides, quasi nomen non noveris?

MENAECHMVS

⁵⁰⁰ Non edepol ego te, quod sciam, umquam ante hunc diem
vidi neque novi; verum certo, quisquis es,
si aequom facias, mihi odiosus ne sies.

PENICVLVS

Menaechme, vigila.

MENAECHMVS

Vigilo hercle equidem, quod sciam.

PENICVLVS

Non me novisti?

MENAECHMVS

Non negem, si noverim.

PENICVLVS

⁵⁰⁵ Tuom parasitum non novisti?

MENAECHMVS

Non tibi
sanum est, adulescens, sinciput, intellego.

PENICVLVS

Responde, surrupuistin uxori tuae
pallam istanc hodie átque dédisti Erotio?

MENAECHMVS

Neque hercle ego uxorem habeo neque ego Erotio
⁵¹⁰ dedi nec pallam surrupui.

PENICVLVS

Satin sanus es?
occisast haec res. non ego te indutum foras
exire vidi pallam?

MENAECHMVS

Vae capiti tuo.
omnis cinaedos esse censes, tu quia es?
tun med indutum fuisse pallam praedicas?

PENICVLVS

Ego hercle vero.

MENAECHMVS

Non tu abis quo dignus es?
aut te piari iube, homo insanissime.

PENICVLVS

Numquam edepol quisquam me exorabit, quin tuae
uxori rem omnem iám, uti sit gesta, eloquar;
⁵²⁰ omnes in te istaec recident contumeliae:
faxo haud inultus prandium comederis.—

MENAECHMVS

Quid hoc ést negoti? satine, ut quemque conspikor,
ita me ludificant? sed concrepuit ostium.

Scaena 3

ANCILLA

⁵²⁴ Menaechme, amare ait te multum Erotium,
⁵²⁵ ut hoc una opera <sibi> ad aurificem deferas,
atque huc ut addas auri pondo únciam
iubeasque spinter novom reconcinnarier.

MENAECHMVS

Et istúc et aliud, si quid curari volet,
me curaturum dicito, quidquid volet.

ANCILLA

⁵³⁰ Scin quid hoc sit spinter?

MENAECHMVS

Nescio, nisi aureum.

ANCILLA

Hoc est quod olim clanculum ex armario
te surrupuisse aiebas uxori tuae.

MENAECHMVS

Numquam hercle factum est.

ANCILLA

Non meministi, obsecro?
redde igitur spinter, si non meministi.

MENAECHMVS

Mane.

⁵³⁵ immo equidem memini. nempe hoc est, quod illí dedi.

ANCILLA

Istuc.

MENAECHMVS

Vbi illae armillaé sunt, quas una dedi?

ANCILLA

Numquam dedisti.

MENAECHMVS

Nam pol hoc unum dedi.

ANCILLA

Dicam curare?

MENAECHMVS

Dicito: curabitur.
et palla et spinter faxo referantur simul.

ANCILLA

Amabo, mi Menaechme, inauris da mihi
faciendas pondo duom nummum, stalagmia,
ut te libenter videam, quom ad nos veneris.

MENAECHMVS

Fiat. cedo aurum, ego manupretium dabo.

ANCILLA

⁵⁴⁵ Da sodes abs te: <ego> post reddidero tibi.

MENAECHMVS

Immo cedo abs te: ego post tibi reddam duplex.

ANCILLA

Non habeo.

MENAECHMVS

At tu, quando habebis, tum dato.

ANCILLA

Numquid [me] vis?—

MENAECHMVS

Haec me curaturum dicito—
ut quantum possint quique liceant veneant.
⁵⁵⁰ iamne abiit intro? abiit, operuit fores.
di me quidem omnes adiuvant, augent, amant.
sed quid ego cesso, dum datur mi occasio

tempusque, abire ab his locis lenoniis?

propera, Menaechme, fer pedem, confer gradum.

⁵⁵⁵ demam hanc coronam atque abiciam ad laevam manum,

ut, siquis sequatur, hac me abiisse censeant.

ibo et conveniam servom, si potero, meum,

ut haec, quae bona dant di mihi, ex me sciat.—

Actus IV

Scaena 1

MATRONA

⁵⁵⁹ Egone hic me patiar frustra in matrimonio,
⁵⁶⁰ ubi vir compilet clanculum quidquid domist
atque ea ad amicam deferat?

PENICVLVS

Quin tu taces?
manifesto faxo iam opprimes: sequere hac modo.
pallam ad phrygionem cum corona ébrius
ferebat, hodie tibi quam surrupuit domo.
⁵⁶⁵ sed eccám coronam quám habuit. num mentior?
em hac ábiit, si vis persequi vestigiis.
atque edepol eccum óptume revortitur;
sed pallam non fert.

MATRONA

Quid ego nunc cum illoc agam?

PENICVLVS

Idem quod semper: male habeas; sic censeo.
⁵⁷⁰ huc concedamus: ex insidiis aucupa.

Scaena 2

MENAECHMVS

⁵⁷¹ Vt hóc utimúr maximé more móro
moléstoque múltum, atque utí quique súnť
optumí, maxumé morem habént hunc:

cliéntes sibi ómnes volúnt esse múltos:
 575 boníne an malí sint, id haúd quaeritánt;
 res magís quaeritúr quam cliéntum fidés
 cuius modí clueat.
 si ést pauper átque haud malús, nequam habétur,
 sin díves malúst, is cliéns frugi habétur.
 580 quí neque legés neque aequóm bonum usquám colunt,
 solícitos patrónos habént.
 datúm denegánt quod datum ést, litiúm plení, rapaces
 virí, fraudulénti,
 qui aut faénore aut periúriis habént rem parátam,
 mens est in quo * * *
 585 eís ubi dicitur dies, simul patronis dicitur.
 [quippe qui pro illis loquimur quae male fecerunt]
 aut ád populum aut ín iure aut ápod aedilem rés est.
 sicút me hodie nimis sóllicitum cliens quídam habuit, neque
 quód volui
 agere aút quicum licitumst, ita med attinuit, ita detinuit.
 590 ápod aediles pro eius factis plurumisque pessumisque
 dixi causam, condiciones tetuli tortas, confragosas:
 aut plus aut minus quám opus fuerat dicto dixeram †
 controversiam, ut
 sponsio fierét. quid ille? qui * * * praedem dedit.
 néc magis manifestum ego hominem úmquam ullum teneri vidi:
 595 omnibus male factis testes tres aderant acerrumi.
 di illum ómnes perdant, ita mihi hunc hódie corrupít diem,
 meque adeo, quí hodie forum umquam oculis inspexi meis.
 diem corrupti óptimum: iussi adparari prandium,
 amica exspectat me, scio. ubi primum est licitum, ílico
 600 properavi abire de foro. iratast, credo, nunc mihi;
 placabit palla quam dedi,

quam hódie uxori ábstuli atque huic détuli Erótio.

PENICVLVS

Quid aís?

MATRONA

Viro me malo mále nuptam.

PENICVLVS

Satin aúdis quae illic lóquitur?

MATRONA

Satis.

MENAECHMVS

Sí sapiam, hinc intro ábeam, ubi mi bene sí.

PENICVLVS

Mane: male erit pótius.

MATRONA

Ne íllam ecastor faénerato ábstulisti.

PENICVLVS

Síc datur.

MATRONA

⁶⁰⁵ Clanculum te istaec flagitia facere censebas potis?

MENAECHMVS

Quid illuc est, uxor, negoti?

MATRONA

Men rogas?

MENAECHMVS

Vin hunc rogem?

MATRONA

Aufer hinc palpationes.

PENICVLVS

Perge tu.

MENAECHMVS

Quid tu mihi
tristis es?

MATRONA

Te scire oportet.

PENICVLVS

Scit, sed dissimulat malus.

MENAECHMVS

Quid negotist?

MATRONA

Pallam—

MENAECHMVS

Pallam?

MATRONA

Quidam pallam—

PENICVLVS

Quid paves?

MENAECHMVS

⁶¹⁰ Nil equidem paveo.

PENICVLVS

Nisi unum: palla pallorem incutit.
at tu ne clam me comesses prandium. perge in virum.

MENAECHMVS

Non taces?

PENICVLVS

Non hercle vero taceo. nutat, ne loquar.

MENAECHMVS

Non hercle ego quidem usquam quicquam nuto neque nicto tibi.

MATRONA

Ne ego mecastor mulier misera.

MENAECHMVS

Qui tu misera es? mi expedi.

PENICVLVS

⁶¹⁵ Nihil hoc confidentius, qui quae vides ea pernegat.

MENAECHMVS

Per Iovem deosque omnis adiuro, uxor, (satin hoc est tibi?)
me isti non nutasse.

PENICVLVS

Credit iam tibi de isto: illuc redi.

MENAECHMVS

Quó ego redeam?

PENICVLVS

Equidem ad phrygionem censeo. ei, pallam refer.

MENAECHMVS

Quae istaec palla est?

PENICVLVS

Taceo iam, quando haec rem non meminit suam.

* * *

MENAECHMVS

⁶²⁰ Numquis servorum deliquit? num ancillae aut servi tibi
responsant? eloquere. impune non erit.

MATRONA

Nugas agis.

MENAECHMVS

Tristis admodum es. non mi istuc satis placet.

MATRONA

Nugas agis.

MENAECHMVS

Certe familiarium aliquoi írata es.

MATRONA

Nugas agis.

MENAECHMVS

Num mihi es irata saltem?

MATRONA

Nunc tu non nugas agis.

MENAECHMVS

⁶²⁵ Non edepol deliqui quicquam.

MATRONA

Em rursum nunc nugas agis.

MENAECHMVS

Dic, mea uxor, quid tibi aegre est?

PENICVLVS

Bellus blanditur tibi.

MENAECHMVS

Potin ut mihi molestus ne sis? num te appello?

MATRONA

Aufer manum.

PENICVLVS

Sic datur, properato absente me comesse prandium,
post ante aedis cum corona me derideto ebrius.

MENAECHMVS

⁶³⁰ Neque edepol ego prandi neque hodie huc intro tetuli pedem.

PENICVLVS

Tun negas?

MENAECHMVS

Nego hercle vero.

PENICVLVS

Nihil hoc homine audacius.

non ego te modo hic ante aedis cum corona florea
vidi astare? quom negabas mi esse sanum sinciput,
et negabas me novisse, peregrinum aibas esse te?

MENAECHMVS

⁶³⁵ Quin ut dudum divorti abs te, redeo nunc demum domum.

PENICVLVS

Novi ego te. non mihi censebas esse, qui te ulciscerer.
omnia hercle uxori dixi.

MENAECHMVS

Quid dixisti?

PENICVLVS

Nescio,
eam ipsus roga.

MENAECHMVS

Quid hoc est, uxor? quidnam hic narravit tibi?
quid id est? quid taces? quin dicis quid sit?

MATRONA

Quasi tu nescias.

* * *

[palla mi est domo surrepta.]

MENAECHMVS

[Palla surrepta est tibi?]

MATRONA

⁶⁴⁰ Me rogas?

MENAECHMVS

Pol haud rogem te, si sciam.

PENICVLVS

O hominem malum,
ut dissimulat. non potes celare: rem novit probe.
omnia hercle ego edictavi.

MENAECHMVS

Quid id est?

MATRONA

Quando nil pudet
neque vis tua voluntate ipse profiteri, audi atque ades.
et quid tristis <sim> et quid hic mihi dixerit, faxo scias.
⁶⁴⁵ palla mi est domo surrupta.

MENAECHMVS

Palla surruptast mihi?

PENICVLVS

Viden ut <te> scelestus captat? huic surruptast, non tibi.
nam profecto tibi surrupta si esset—salva non foret.

MENAECHMVS

Nil mihi tecum est. sed tu quid ais?

MATRONA

Palla, inquam, periit domo.

MENAECHMVS

Quis eam surrupuit?

MATRONA

Pol istuc ille scit qui illam abstulit.

MENAECHMVS

⁶⁵⁰ Quis is homo est?

MATRONA

Menaechmus quidam.

MENAECHMVS

Edepol factum nequiter.
quis is Menaechmust?

MATRONA

Tu istic, inquam.

MENAECHMVS

Egone?

MATRONA

Tu.

MENAECHMVS

Quis arguit?

MATRONA

Egomet.

PENICVLVS

Et ego. atque huic amicae detulisti Erotio.

MENAECHMVS

Egon dedi?

MATRONA

Tu, tu istic, inquam. vin adferri noctuam,
quae tu tu usque dicat tibi? nam nos iam defessi sumus.

MENAECHMVS

⁶⁵⁵ [Per Iovem deosque omnis adiuro, uxor (satin hoc est tibi?)]
[non dedisse.]

MATRONA

[Immo hercle vero, nos non falsum dicere.]

MENAECHMVS

Sed ego illam non condonavi, sed sic utendam dedi.

MATRONA

Equidem ecastor tuam nec chlamydem do foras nec pallium
cuiquam utendum. mulierem aequom est vestimentum muliebre
⁶⁶⁰ dare foras, virum virile. quin refers pallam domum?

MENAECHMVS

Ego faxo referetur.

MATRONA

Ex re tua, ut opinor, feceris;

nam domum numquam introibis, nisi feres pallam simul.
eo domum.

PENICVLVS

Quid mihi futurum est, qui tibi hanc operam dedi?

MATRONA

Opera reddetur, quando quid tibi erit surruptum domo.—

PENICVLVS

⁶⁶⁵ Id quidem edepol numquam erit, nam nihil est quod perdam
domi.

cum viro cum uxore di vos perdant. properabo ad forum,
nam ex hac familia me plane éxcidisse intellego.—

MENAECHMVS

Male mi uxor sese fecisse censet, quom exclusit foras;
quasi non habeam, quo intromittar, alium meliorem locum.

⁶⁷⁰ si tibi displiceo, patiundum: at placuero huic Erotio,
quae me non excludet ab se, sed apud se occludet domi.
nunc ibo, orabo ut mihi pallam reddat, quam dudum dedi;
aliam illi redimam meliorem. heus, ecquis hic est ianitor?
aperite atque Erotium aliquis evocate ante ostium.

Scaena 3

EROTIVM

⁶⁷⁵ Quis hic me quaerit?

MENAECHMVS

Sibi inimicus magis quam aétati tuae.

EROTIVM

Mi Menaechme, cur ante aedis astas? sequere intro.

MENAECHMVS

Mane.
scin quid est quod ego ad te venio?

EROTIVM

Scio, ut tibi ex me sit volup.

MENAECHMVS

Immo edepol pallam illam, amabo te, quam tibi dudum dedi,
mihi eam redde. uxor rescivit rem omnem, ut factum est, ordine.
⁶⁸⁰ ego tibi redimam bis tanto pluris pallam, quam voles.

EROTIVM

Tibi dedi equidem illam, ad phrygionem út ferres, paulo prius,
et illud spinter, ut ad aurificem ferres, ut fieret novom.

MENAECHMVS

Mihi tu ut dederis pallam et spinter? numquam factum reperies.
nam ego quidem postquam illam dudum tibi dedi atque abii ad
forum,
⁶⁸⁵ nunc redeo, nunc te postillac video.

EROTIVM

Video quam rem agis.
quia commisi, ut me defrudes, ad eam rem adfectas viam.

MENAECHMVS

Neque edepol te defrudandi causa posco (quin tibi
dico uxorem rescivisse)—

EROTIVM

Nec te ultro oravi ut dares:
tute ultro ad me detulisti, dedisti eam dono mihi;
⁶⁹⁰ eandem nunc reposcis: patiar. tibi habe, aufer, utere
vel tu vel tua uxor, vel etiam in loculos compingite.
tu huc post hunc diem pedem intro non feres, ne frustra sis;
quando tu me bene merentem tibi habes despicatui,
nisi feres argentum, frustra me ductare non potes.
⁶⁹⁵ aliam posthac invenito quám habeas frustratui.—

MENAECHMVS

Nimis iracunde hercle tandem. heús tu, tibi dico, mane,
redi. etiamne astas? etiam audes mea revorti gratia?
abiit intro, occlusit aedis. nunc ego sum exclusissimus:
neque domi neque apud amicam mihi iam quicquam creditur.
⁷⁰⁰ ibo et consulam hanc rem amicos, quid faciendum censeant.—

Actus V

Scaena 1

MENAECHMVS

⁷⁰¹ Nimis stulte dudum feci, quom marsuppium
Messenioni cum argento concredidi.
immersit aliquo sese, credo, in ganeum.

MATRONA

Provisam quam mox vir meus redeat domum.
⁷⁰⁵ sed eccum video. salva sum, pallam refert.

MENAECHMVS

Demiror ubi nunc ambulet Messenio.

MATRONA

Adibo atque hominem accipiam quibus dictis meret.
non te pudet prodire in conspectum meum,
flagitium hominis, cum istoc ornatu?

MENAECHMVS

Quid est?
⁷¹⁰ quae te res agitat, mulier?

MATRONA

Etiamne, impudens,
muttire verbum unum audes aut mecum loqui?

MENAECHMVS

Quid tandem admisi in me, ut loqui non audeam?

MATRONA

Rogas me? <o> hominis impudentem audaciam!

MENAECHMVS

Non tu scis, mulier, Hecubam quapropter canem
⁷¹⁵ Graii esse praedicabant?

MATRONA

Non equidem scio.

MENAECHMVS

Quia idem faciebat Hecuba quod tu nunc facis:
omnia mala ingerebat, quemquem aspexerat.
itaque adeo iure coepta appellari est canes.

MATRONA

Non ego istaec <tua> flagitia possum perpeti.
⁷²⁰ nam med aetatem viduam esse mavelim,
quam istaec flagitia tua pati quae tu facis.

MENAECHMVS

Quid id ad me, tu te nuptam possis perpeti
an sis abitura a tuo viro? an mos hic ita est,
peregrino ut advenienti narrent fabulas?

MATRONA

⁷²⁵ Quas fabulas? non, inquam, patiar praeterhac,
quin vidua vivam quam tuos mores perferam.

MENAECHMVS

Mea quidem hercle causa vidua vivo,
vel usque dum regnum optinebit Iuppiter.

MATRONA

At mihi negabas dudum surrupuisse te,
⁷³⁰ nunc eandem ante oculos attines: non te pudet?

MENAECHMVS

Eu hercle, mulier, multum et audax et mala es.
tun tibi hanc surreptam dicere audes, quam mihi
dedit alia mulier ut concinnandam darem?

MATRONA

Ne istuc mecastor—iam patrem accersam meum
⁷³⁵ atque ei narrabo tua flagitia quae facis.
ei, † Deceo, quaere meum patrem, tecum simul
ut veniat ad me: ita rem esse dicito.
iam ego aperiam istaec tua flagitia.

MENAECHMVS

Sanan es?
quae mea flagitia?

MATRONA

Pallam atque aurum meum
⁷⁴⁰ domo suppilas tuae uxori et tuae
degeris amicae. satin haec recte fabulor?

MENAECHMVS

Quaeso hercle, mulier, si scis, monstra quod bibam,
tuam qui possim perpeti petulantiam.
quem tú hominem <esse me> arbitrere, nescio;
⁷⁴⁵ ego te simitu novi cum Porthaone.

MATRONA

Si me derides, at pol illum non potes,
patrem meum, qui huc advenit. quin respicis?
novistin tu illum?

MENAECHMVS

Novi cum Calcha simul:
eodém die illum vidi quo te ante hunc diem.

MATRONA

⁷⁵⁰ Negas novisse me? negas patrem meum?

MENAECHMVS

Idem hercle dicam, sí avom vis adducere.

MATRONA

Ecastor pariter hoc atque alias res soles.

Scaena 2

SENEX

⁷⁵³ Vt aétas mea ést atque ut hóc usus fácto est
gradum proferam, progredi properabo.
⁷⁵⁵ sed id quam mihi facile sit, haud sum falsus.
nam pernícitas deserit: consitus sum
senectute, onustum gero corpus, vires
reliquere: ut aetas mala est; mers mala ergost.
nam res plurumas pessumas, quom advenit, fert:
⁷⁶⁰ quas si aútumem omnis, nimis lóngus sermost.
sed haec res mihi in pectore et corde curaest,
quidnam hóc sit negóti, quod filia sic
repénite expetít me, ut ád sese irem.

nec, quíd id sit, mihí certiús facit, quid
velít, quid me accersat.

verúm propemodúm iam sció, quid siet rei.

⁷⁶⁵credo cum viro litigium natum esse aliquod.

ita istaec solent, quae viros subservire

sibi postulant, dote fretae, feroces.

et illi quoque haud abstinent saepe culpa.

verum est modus tamen, quoad pati uxorem oportet;

⁷⁷⁰nec pol filia umquam patrem accersit ad se,

nisi aut quid commissi aut iurgi est <iusta> causa.

sed id quidquid est, iam sciam. atque eccam eampse

ante aedis et eius virum tristem video.

id ést quod suspicábar.

⁷⁷⁵áppellabo hanc.

MATRONA

Ibo advorsum. sálve multum, mí pater.

SENEX

Salva sis. salven advenio? salven accersi iubes?

quid tu tristis es? quid ille autem abs te iratus destitit?

nescio quíd vos velitati éstis inter vos duos.

loquere, uter meruistis culpam? paucis, non longos logos.

MATRONA

⁷⁸⁰Nusquam equidem quicquam deliqui: hoc primum te absolvo,
pater.

verum vivere hic non possum neque durare ullo modo.

proin tu me hinc abducas.

SENEX

Quid istuc autem est?

MATRONA

Ludibrio, pater,
habeor.

SENEX

Vnde?

MATRONA

Ab illo, quoi me mandavisti, meo viro.

SENEX

Ecce autem litigium. quotiens tandem édixi tibi,
⁷⁸⁵ ut caveres, neuter ad me iretis cum querimonia?

MATRONA

Qui ego istuc, mi pater, cavere possum?

SENEX

Men interrogas?

MATRONA

Nisi non vis.

SENEX

Quotiens monstravi tibi, viro ut morem geras,
quid ille faciat, né id observes, quó eat, quid rerum gerat.

MATRONA

⁷⁹⁰ At enim ille hinc amat meretricem ex proxumo.

SENEX

Sane sapit,
atque ob istánc industriam etiam faxo amabit amplius.

MATRONA

Atque ibi potat.

SENEX

Tua quidem ille causa potabit minus,
si illic sive alibi libebit? quae haec, malum, impudentias?
una opera prohibere, ad cenam ne promittat, postules,
⁷⁹⁵ neve quemquam accipiat alienum apud se. serviren tibi
postulas viros? dare una ópera pensum postules,
inter ancillas sedere iubeas, lanam carere.

MATRONA

Non equidem mihi te advocatum, pater, adduxi, sed viro.
hinc stas, illim causam dicis.

SENEX

Si ille quid deliquerit,
⁸⁰⁰ multo tanto illum accusabo, quam te accusavi, amplius.
quando te auratam et vestitam bene habet, ancillas penum
recte praehibet, melius sanam est, mulier, mentem sumere.

MATRONA

At ille suppilat mihi aurum et pallas ex arcis domo,
me despoliat, mea ornamenta clam ad meretrices degerit.

SENEX

⁸⁰⁵ Male facit, si istuc facit; si non facit, tu male facis,
quae insontem insimules.

MATRONA

Quin etiam nunc habet pallam, pater,
<et> spinter, quod ad hanc detulerat, nunc, quia rescivi, refert.

SENEX

Iám ego ex hoc, ut factumst, scibo. <íbo> ad hominem atque
adloquar.

dic mi istuc, Menaechme, quod vos dissertatis, ut sciam.

⁸¹⁰ quid tu tristis es? quid illa autem irata abs te destitit?

MENAECHMVS

Quisquis es, quidquid tibi nomen est, senex, summum Iovem
deosque do testes—

SENEX

Qua de re aut cuius rei rerum omnium?

MENAECHMVS

Me neque isti male fecisse mulieri, quae me arguit
hanc domo ab se surrupuisse atque abstulisse * * * deierat.
sí ego intra aedis huius umquam, ubi habitat, penetravi <pedem>,
omnium hominum exopto ut fiam miserorum miserrimus.

SENEX

Sanun es, qui istuc exoptes aut neges te umquam pedem
in eas aedis intulisse ubi habitas, insanissime?

MENAECHMVS

⁸²⁰ Tun, senex, ais habitare med in illisce aedibus?

SENEX

Tun negas?

MENAECHMVS

Nego hercle vero.

SENEX

Immo hercle †ludere negas;
nisi quo nocte hac exmigrastis. concede huc, <mea> filia.
quid tu ais? num hinc exmigrastis?

MATRONA

Quem in locum aut <quam> ob rem, obsecro?

SENEX

Non edepol scio.

MATRONA

Profecto ludit te hic. non tu tenes?

SENEX

⁸²⁵ Iam vero, Menaechme, satis iocatu's. nunc hanc rem gere.

MENAECHMVS

Quaeso, quid mihi tecum est? unde aut quis tu homo es? * * *
† tibi aut adeo isti, quae mihi molesta est quoquo modo?

MATRONA

Viden tu illi oculos virere? ut viridis exoritur colos
ex temporibus atque fronte, ut oculi scintillant, vide.

MENAECHMVS

Quid mihi meliust, quam quando illi me insanire praedicant,
ego med adsimulem insanire, ut illos a me absterream?

MATRONA

Vt pandiculans oscitatur. quid nunc faciam, mi pater?

SENEX

Concede huc, mea nata, ab istoc quam potest longissime.

MENAECHMVS

⁸³⁵ Euhoe Bacche, Bromie, quo me in silvam venatum vocas?
audio, sed non abire possum ab his regionibus,
ita illa me ab laeva rabiosa femina adservat canis,
poste autem illinc hircus † alus, qui saepe aetate in sua
perdidit civem innocentem falso testimonio.

SENEX

⁸⁴⁰ Vae capiti tuo.

MENAECHMVS

Ecce, Apollo mi ex oraclo ímperat,
ut ego ílli oculos exuram lampadibus ardentibus.

MATRONA

Perii, mi pater, minatur míhi oculos exurere.

MENAECHMVS

[Ei mihi, insanire me aiunt, ultro cum ipsi insaniunt.]

SENEX

Filia, heus.

MATRONA

Quid est? quid agimus?

SENEX

Quid si ego huc servos cito?

⁸⁴⁵ ibo, abducam qui hunc hinc tollant et domi devinciant,
prius quam turbarum quid faciat amplius.

MENAECHMVS

Enim haereo;
ni occupo aliquid mihi consilium, hí domum me ad se auferent.
pugnis me votas in huius ore quicquam parcere,
ni a meis oculis abscedat in malam magnam crucem.
⁸⁵⁰ faciam quod iubes, Apollo.

SENEX

Fuge domum, quantum potest,
ne hic te obtundat.

MATRONA

Fugio. amabo, ádserva istunc, mi pater,
ne quo hinc abeat. sumne ego mulier misera, quae illaec audio?—

MENAECHMVS

Haud male, <Apollo> illanc amovi; nunc hunc impurissimum,
barbatum, tremulum Tithonum, qui cluet Cygno patre,
⁸⁵⁵ ita mihi imperas ut ego huius membra atque ossa atque artua
comminuam illo scipione quem ipse habet.

SENEX

Dabitur malum,
me quidem si attígiris aut si propius ad me accesseris.

MENAECHMVS

Faciam quod iubes; securim capiam ancipitem, atque hunc
senem
osse fini dedolabo ássulatim viscera.

SENEX

⁸⁶⁰ Enim vero illud praecavendumst, atque adcurandumst mihi;

sane ego illúm metuo, ut minatur, ne quid male faxit mihi.

MENAECHMVS

Multa mi imperas, Apollo: nunc equos iunctos iubes
capere me indomitos, ferocis, atque in currum inscendere,
ut ego hunc proteram leonem vetulum, olentem, edentulum.

⁸⁶⁵ iam adstiti in currum, iam lora teneo, iam stimulus in manust.
agite equi, facitote sonitus ungularum appareat,
cursu celeri facite inflexa sit pedum pernicitas.

SENEX

Mihin equis iunctis minare?

MENAECHMVS

Ecce, Apollo, denuo
me iubes facere impetum in eum qui stat atque occidere.

⁸⁷⁰ sed quis hic est qui me capillo hínc de curru deripit?
imperium tuom demutat atque edictum Apollinis.

SENEX

Eu hércle morbum acrem ac durum * * * di vostram fidem.
vel hic qui insanit, quam valuit paulo prius;
ei derepente tantus morbus incidit.

⁸⁷⁵ íbo atque accersam medicum iam quantum potest.—

Scaena 3

MENAECHMVS

⁸⁷⁶ Iamne isti abierunt, quaeso, ex conspectu meo,
qui me vi cogunt, ut validus insaniam?
quid cesso abire ad navem, dum salvo licet?
vosque omnis quaeso, si senex reuerit,

ne me indicetis qua platea hinc aufugerim.—

SENEX

Lumbi sedendo, óculi spectando dolent,
manendo medicum, dum se ex opere recipiat.
odiosus tandem vix ab aegrotis venit.

⁸⁸⁵ ait se óbligasse crus fractum Aesculapio,
Apollini autem brachium. nunc cogito,
utrum me dicam ducere medicum an fabrum.
atque eccum incedit. move formicinum gradum.

Scaena 4

MEDICVS

⁸⁸⁹ quid esse illi morbi, dixeras? narra, senex.
⁸⁹⁰ num laruatust aut cerritus? fac sciam.
num eum veternus aut aqua intercus tenet?

SENEX

Quin ea te causa duco, ut id dicas mihi
atque illum ut sanum facias.

MEDICVS

Perfacile id quidemst.
sanum futurum, mea ego id promitto fide.

SENEX

⁸⁹⁵ Magna cum cura ego illum curari volo.

MEDICVS

Quin suspirabo plus sescenta ín die:
ita ego eum cum cura magna curabo tibi.

SENEX

Atque eccum ipsum hominem. observemus, quam rem agat.

Scaena 5

MENAECHMVS

⁸⁹⁹ Edepol ne hic dies pervorsus atque advorsus mi optigit.
⁹⁰⁰ quae me clam ratus sum facere, ea ómnia fecit palam
parasitus, qui me complevit flagiti et formidinis,
meus Vlixes, suo qui regi tantum concivit mali.
quém ego hominem, síquidem vivo, vita evolvam sua—
sed ego stultus sum, qui illius esse dico, quae meast:
⁹⁰⁵ meo cibo et sumptu educatust. anima privabo virum.
condigne autem haec meretrix fecit, ut mos est meretricius:
quia rogo, palla ut referatur rursum ad uxorem meam,
mihi se ait dedisse. eu edepol né ego homo vivo miser.

SENEX

Audin quae loquitur?

MEDICVS

Se miserum praedicat.

SENEX

Adeas velim.

MEDICVS

⁹¹⁰ Salvos sis, Menaechme. quaeso, cur apertas brachium?
non tu scis, quantum isti morbo nunc tuo facias mali?

MENAECHMVS

Quin tu te suspendis?

SENEX

Ecquid sentis?

MEDICVS

Quidni sentiam?

non potest haec res ellebori †iungere optinerier.

sed quid ais, Menaechme?

MENAECHMVS

Quid vis?

MEDICVS

Dic mihi hoc quod te rogo:

⁹¹⁵ album an atrum vinum potas?

MENAECHMVS

Quin tu is in malam crucem?

MEDICVS

Iam hercle occepat insanire primulum. * * *

MENAECHMVS

Quin tu me interrogas,

purpureum panem an puniceum soleam ego esse an luteum?

soleamne esse avis squamosas, piscis pennatos?

SENEX

Papae,

audin tu ut deliramenta loquitur? quid cessas dare

potionis aliquid prius quam percipit insania?

MEDICVS

Mane modo, etiam percontabor alia.

SENEX

Occidis fabulans.

MEDICVS

Dic mihi hoc: solent tibi umquam óculi duri fieri?

MENAECHMVS

Quid? tu me lucustam censes esse, homo ignavissime?

MEDICVS

⁹²⁵ Dic mihi: en umquam intestina tibi crepant, quod sentias?

MENAECHMVS

Vbi satur sum, nulla crepitant; quando esurio, tum crepant.

MEDICVS

Hoc quidem edepol hau pro insano verbum respondit mihi.
perdormiscin usque ad lucem? facilen tu dormis cubans?

MENAECHMVS

Perdormisco, si resolvi árgentum cui debeo—
⁹³⁰ qui te Iuppiter dique omnes, percontator, perduint.

MEDICVS

Nunc homo insanire occeptat: de illis verbis cave tibi.

SENEX

Immo Nestor nunc quidem est de verbis, praeut dudum fuit;
nam dudum uxorem suam esse aiebat rabiosam canem.

MENAECHMVS

Quid, ego?

SENEX

Dixti insanus, inquam.

MENAECHMVS

Egone?

SENEX

Tu istic, qui mihi

⁹³⁵ etiam me iunctis quadrigis minitatu's prosternere.
egomet haec te vidi facere, égomet haec ted arguo.

MENAECHMVS

At ego te sacram coronam surrupuisse Iovi scio,
et ob eam rem in carcerem ted esse compactum scio,
et postquam es emissus, caesum virgis sub furca scio;
tum patrem occidisse et matrem vendidisse etiam scio.

⁹⁴⁵ satin haec pro sano male dicta male dictis respondeo?

SENEX

Obsecro hercle, medice, propere, quidquid facturu's, face.
non vides hominem insanire?

MEDICVS

Scin quid facias optimum est?
ad me face uti deferatur.

SENEX

Itane censes?

MEDICVS

Quippini?
ibi meo arbitrato potero curare hominem.

SENEX

Age ut lubet.

MEDICVS

⁹⁵⁰ Elleborum potabis faxo aliquos viginti dies.

MENAECHMVS

At ego te pendentem fodiam stimulis triginta dies.

MEDICVS

I, arcesse homines, qui illunc ad me deferant.

SENEX

Quot sunt satis?

MEDICVS

Proinde ut insanire video, quattuor, nihilo minus.

SENEX

Iam hic erunt. asserva tu istunc, medice.

MEDICVS

Immo ibo domum,

⁹⁵⁵ ut parentur quibus paratis opus est. tu servos iube
hunc ad me ferant.

SENEX

Iam ego illic faxo erit.

MEDICVS

Abeo.

SENEX

Vale.—

MENAECHMVS

Abiit socerus, abiit medicus. [nunc] sólus sum. pro Iuppiter,
quid illuc est quod med hisce homines insanire praedicant?
nam équidem, postquam gnatus sum, numquam aegrotavi unum
diem,

⁹⁶⁰ neque ego insanio neque pugnās neque ego litis coepio.
salvus salvos alios video, novi homines, adloquor.
an illi perperam insanire me aiunt, ipsi insaniunt?
quid ego nunc faciam? domum ire cupio: úxor non sinit;
huc autem nemo intromittit. nimis proventum est nequiter.
⁹⁶⁵ hic ero usque: ad noctem saltem, credo, intromittar domum.

Scaena 6

MESSENIUS

⁹⁶⁶ Spectámen bonó servo id ést, qui rem erílem
procurat, videt, collocat cogitatque,
ut absente eró rem erí diligenter
tutétur, quam si ípse adsit aut rectiús.
⁹⁷⁰ tergúm quam gulam, crura quam ventrem oportet
potióra esse, cuí cor modéste sitúmst.
recordetur id, qui nihili sunt, quid eis preti
détur ab suis eris, ignavis, improbis viris:
verbéra compedes
⁹⁷⁵ molaé, [magna] lassitudo fames frigus durum,
haec prétia sunt ignaviae.
id ego male malum metuo: propterea bonum esse certumst
potius quam malum;

nam magis multo patior facilius verba: verbera ego odi,
nimioque edo lubentius molitum, quam molitum praehibeo.

⁹⁸⁰ propterea eri imperium exsequor, bene et sedate servo id;
atque mihi id prodest.

alii ita ut in rem esse ducunt, sint: ego ita ero ut me esse oportet;
metum mihi adhibeam, culpam abstineam, ero ut omnibus in
locis sum praesto:

[servi, qui cum culpa carent metuont, solent esse eris utiles.]

[nam illi, qui nil metuont, postquam malum promeriti, tunc ei
metuont.]

metuam haud multum. prope est quando erus ob facta pretium
exsolvet.

⁹⁸⁵ <eo> ego exemplo servio, terti ut in rem esse arbitror.

postquam in tabernam vasa et servos conlocavi, ut iusserat,
ita venio adversum. nunc foris pultabo, adesse ut me sciat,

† neque virum ex hoc saltu damni salvom ut educam foras.
sed metuo, ne sero veniam depugnato proelio.

Scaena 7

SENEX

⁹⁹⁰ Per ego vobis deos atque homines dico, ut imperium meum
sapienter habeatis curae, quae imperavi atque impero:
facite illic homo iam in medicinam ablatus sublimen siet,
nisi quidem vos vostra crura aut latera nihili penditis.
cave quisquam, quod illic minitetur, vestrum flocci fecerit.

⁹⁹⁵ quid statis? quid dubitatis? iam sublimen raptum oportuit.
ego ibo ad medicum: praesto ero illi, cum venietis.

MENAECHMVS

Occidi,

quid hoc ést negoti? quid illisce homines ad me currunt, opsecro?
quid voltis vos? quid quaeritis? quid me circumsistitis?
quo rapitis me? quo fertis me? perii, opsecro vestram fidem,
¹⁰⁰⁰ Epidamnienses, subvenite, cives. quin me mittitis?

MESSENIO

Pro di immortales, obsecro, quid ego oculis aspicio meis?
erum meum indignissime nescio qui sublimen ferunt.

MENAECHMVS

Ecquis suppetias mihi audet ferre?

MESSENIO

Ego, ere, audacissime.
o facinus indignum et malum, Epidamnii cives, erum
¹⁰⁰⁵ meum hic in pacato oppido luci deripier in via,
qui liber ad vos venerit.
mittite istunc.

MENAECHMVS

Obsecro te, quisquis es, operam mihi ut des,
neu sinas in me insignite fieri tantam iniuriam.

MESSENIO

Immo et operam dabo et defendam et subvenibo sedulo.
¹⁰¹⁰ numquam te patiar perire, me perirest aequius.
eripe oculum ísti, ab umero qui tenet, ere, te obsecro.
hisce ego iam sementem in ore faciam pugnosque obseram.
maximo hodie malo hercle vostro ístunc fertis. mittite.

MENAECHMVS

Teneo ego huic oculum.

MESSENIO

Face ut oculi locus in capite appareat.

¹⁰¹⁵ vos scelesti, vos rapacis, vos praedones.

LORARII

Periimus.

obsecro hercle.

MESSENIO

Mittite ergo.

MENAECHMVS

Quid me vobis tactiost?

pecte pugnīs.

MESSENIO

Agite abite, fugite hinc in malam crucem.

em tibi etiam: quia postremus cedis, hoc praemi feres.

nimis bene ora commetavi atque ex mea sententia.

¹⁰²⁰ edepol, ere, ne tibi suppetias temperi adveni modo.

MENAECHMVS

At tibi di semper, adulescens, quisquis es, faciant bene.

nam absque te esset, hodie numquam ad solem occasum

viverem.

MESSENIO

Ergo edepol, si recte facias, ere, med emittas manu.

MENAECHMVS

Liberem ego te?

MESSENIO

Verum, quandoquidem, ere, te servavi.

MENAECHMVS

Quid est?

¹⁰²⁵ adulescens, erras.

MESSENIO

Quid, erro?

MENAECHMVS

Per Iovem adiuro patrem,
med erum tuom non esse.

MESSENIO

Non taces?

MENAECHMVS

Non mentior;
nec meus servos úmquam tale fecit quale tu mihi.

MESSENIO

Sic sine igitur, si tuom négas me ésse, abire liberum.

MENAECHMVS

Mea quidem hercle causa liber esto atque ito quo voles.

MESSENIO

¹⁰³⁰ Nempe iubes?

MENAECHMVS

Iubeo hercle, si quid imperi est in te mihi.

MESSENIO

Salve, mi patrone. cum tu liber es, Messenio,
gaudeo. credo hercle vobis. sed, patrone, te obsecro,
ne minus imperes mihi quam cum tuos servos fui.
apud ted habitabo et quando ibis, una tecum ibo domum.

MENAECHMVS

¹⁰³⁵ Minime.

MESSENIO

Nunc ibo in tabernam, vasa atque argentum tibi
referam. recte est obsignatum in vidulo marsupium
cum viatico: id tibi iam huc adferam.

MENAECHMVS

Adfer strenue.

MESSENIO

Salvom tibi ita ut mihi dedisti reddibo. hic me mane.—

MENAECHMVS

Nimia mira mihi quidem hodie exorta sunt miris modis:
¹⁰⁴⁰ alii me negant eum esse qui sum, atque excludunt foras
* * *

vel ille qui se petere argentum modo, qui servom se meum
esse aiebat, <meus servator,> quem ego modo emisi manu;
is ait se mihi allaturum cum argento marsupium:
id si attulerit, dicam ut a me ábeat liber quo volet,
¹⁰⁴⁵ ne tum, quando sanus factus sit, a me argentum petat.
socer et medicus me insanire aiebant. quid sit, mira sunt.
haec nihilo esse mihi videntur setius quam somnia.
nunc ibo intro ad hanc meretricem, quamquam suscenset mihi,

si possum exorare ut pallam reddat, quam referam domum.—

Scaena 8

MENAECHMVS (SOSICLES)

¹⁰⁵⁰ Men hodie usquam convenisse te, audax, audes dicere,
postquam advorsum mi imperavi ut huc venires?

MESSENIO

Quin modo
erupui, homines quom ferebant te sublimen quattuor,
apud hasce aedis. tu clamabas deum fidem atque hominum
omnium,
quóm ego accurro teque eripio vi pugnando ingratiis.
¹⁰⁵⁵ ob eam rem, quia te servavi, me amisisti liberum.
cum argentum dixi me petere et vasa, tu quantum potest
praecucurristi obviam, ut quae fecisti infitias eas.

SOSICLES

Liberum ego te iussi abire?

MESSENIO

Certo.

SOSICLES

Quin certissimumst,
mepte potius fieri servom, quam te umquam emittam manu.

Scaena 9

MENAECHMVS

¹⁰⁶⁰ Si vóltis per oculos iurare, nihilo hercle ea causa magis

faciétis, ut ego hódie abstulerim pallam et spinter, pessumae.

MESSENIO

Pro di ímmortales, quid ego video?

SOSICLES

Quid vides?

MESSENIO

Speculum tuom.

SOSICLES

Quid negoti est?

MESSENIO

Tuast imago. tam consimilest quam potest.

SOSICLES

Pol profecto haud est dissimilis, meam quom formam noscito.

MENAECHMVS

¹⁰⁶⁵ O adulescens, salve, qui me servavisti, quisquis es.

MESSENIO

Adulescens, quaeso hercle eloquere tuom mihi nomen, nisi piget.

MENAECHMVS

Non edepol ita promeruisti de me, ut pigeat, quae velis
⟨obsequi⟩. mihi est Menaechmo nomen.

SOSICLES

Immo edepol mihi.

MENAECHMVS

Siculus sum Syracusanus.

SOSICLES

Eadem urbs et patria est mihi.

MENAECHMVS

¹⁰⁷⁰ Quid ego ex te audio?

SOSICLES

Hoc quod res est.

MESSENIO

Novi equidem hunc: erus est meus.
ego quidem huius servos sum, sed med esse huius credidi.
ego hunc censebam te esse, huic etiam éxibui negotium.
quaeso ignoscas, si quid stulte dixi atque imprudens tibi.

SOSICLES

¹⁰⁷⁵ Delirare mihi videre: non commeministi, simul
te hodie mecum exire ex navi?

MESSENIO

Enim vero aequom postulas.
tú erus es: tu servom quaere. tu salveto: tu vale.
hunc ego esse aio Menaechmum.

MENAECHMVS

At ego me.

SOSICLES

Quae haec fabulast?
tú es Menaechmus?

MENAECHMVS

Me esse dico, Moscho prognatum patre.

SOSICLES

Tun meo patre es prognatus?

MENAECHMVS

Immo equidem, adulescens, meo;
¹⁰⁸⁰ tuom tibi neque occupare neque praeripere postulo.

MESSENIO

Di immortales, spem insperatam date mihi quam suspicor.
nam nisi me animus fallit, hi sunt gemini germani duo.
nam et patriam et patrem commemorant pariter qui fuerint sibi.
sevocabo erum. Menaechme.

MENAECHMVS SOSICLES

Quid vis?

MESSENIO

Non ambos volo,
¹⁰⁸⁵ sed uter vostrorum est advectus mecum navi.

MENAECHMVS

Non ego.

SOSICLES

At ego.

MESSENIO

Te volo igitur. huc concede.

SOSICLES

Concessi. quid est?

MESSENIO

Illic homó aut sycophanta aut geminus est frater tuos.
nam ego hominem hominis similiorem numquam vidi álterum.
neque aqua aquae nec lacte est lactis, crede mi, usquam similis,
¹⁰⁹⁰ quam hic tui est, tuque huius autem; post eandem patriam ac
patrem
memorat. meliust nos adire átque hunc percontarier.

SOSICLES

Hercle qui tu me admonuisti recte, et habeo gratiam.
perge operam dare, obsecro hercle; liber esto, si invenis
hunc meum fratrem esse.

MESSENIO

Spero.

SOSICLES

Et ego item spero fore.

MESSENIO

¹⁰⁹⁵ Quid ais tu? Menaechmum, opinor, te vocari dixeras.

MENAECHMVS

Ita vero.

MESSENIO

Huic item Menaechmo nomen est. in Sicilia
te Syracusis natum esse dixti: <et> hic natust ibi.
Moschum tibi patrem fuisse dixti: huic itidem fuit.

nunc operam potestis ambo mihi dare et vobis simul.

MENAECHMVS

¹¹⁰⁰ Promeruisti ut ne quid ores quod velis, quin impetres.
tam quasi me emeris argento, liber servibo tibi.

MESSENIO

Spes mihi est, vos inventurum fratres germanos duos
geminos, una matre natos et patre uno uno die.

MENAECHMVS

Mira memoras. utinam efficere quod pollicitu's possies.

MESSENIO

¹¹⁰⁵ Possum. sed nunc agite uterque id quod rogabo dicite.

MENAECHMVS

Vbi lubet, roga: respondebo. nil reticebo quod sciam.

MESSENIO

Est tibi nomen Menaechmo?

MENAECHMVS

Fateor.

MESSENIO

Est itidem tibi?

SOSICLES

Est.

MESSENIO

Patrem fuisse Moschum tibi ais?

MENAECHMVS

Ita vero.

SOSICLES

Et mihi.

MESSENIO

Esne tu Syracusanus?

MENAECHMVS

Certo.

MESSENIO

Quid tu?

SOSICLES

Quippini?

MESSENIO

¹¹¹⁰ Optime usque adhuc conveniunt signa. porro operam date.
quid longissime meministi, dic mihi, in patria tua?

MENAECHMVS

Cum patre ut abii Tarentum ád mercatum, postea
inter homines me deerrare á patre atque inde avehi.

SOSICLES

Iuppiter supreme, serva me.

MESSENIO

Quid clamas? quin taces?

¹¹¹⁵ quot eras annos gnatus, quom te pater a patria ávehit?

MENAECHMVS

Septuennis: nam tunc dentes mihi cadebant primulum.
neque patrém umquam postilla vidi.

MESSENIO

Quid? vos tum patri
filii quot eratis?

MENAECHMVS

Vt nunc maxime memini, duo.

MESSENIO

Vter eratis, tun an ille, maior?

MENAECHMVS

Aequè ambo pares.

MESSENIO

¹¹²⁰ Qui id potest?

MENAECHMVS

Gemini ambo eramus.

SOSICLES

Di me servatum volunt.

MESSENIO

Si interpellas, ego tacebo potius.

SOSICLES

Taceo.

MESSENIO

Dic mihi:
uno nomine ambo eratis?

MENAECHMVS

Minime. nam mihi hoc erat,
quod nunc est, Menaechmo: illum tum vocabant Sosiclem.

SOSICLES

Signa adgnovi, contineri quin complectar non queo.
¹¹²⁵ mi germane gemine frater, salve. ego sum Sosicles.

MENAECHMVS

Quo modo igitur post Menaechmo nomen est factum tibi?

SOSICLES

Postquam ad nos renuntiatum est te * * * et patrem esse
mortuom,
avos noster mutavit: quod tibi nomen est, fecit mihi.

MENAECHMVS

Credo ita esse factum ut dicis. sed mi hoc responde.

SOSICLES

Roga.

MENAECHMVS

Quid erat nomen nostrae matri?

SOSICLES

Teuximarchae.

MENAECHMVS

Convenit.

o salve, insperate multis annis post quem conspikor.

SOSICLES

Frater, et tu, quém ego multis miseriis laboribus
usque adhuc quaesivi quemque ego esse inventum gaudeo.

MESSENIO

¹¹³⁵ Hoc erat, quod haec te meretrix huius vocabat nomine:
hunc censebat te esse, credo, quom vocat te ad prandium.

MENAECHMVS

Namque edepol iussi hic mihi hodie prandium appararier,
clam meam uxorem, quoi pallam surrupui dudum domo,
eam dedi huic.

SOSICLES

Hanc, dicis, frater, pallam, quam ego habeo?

MENAECHMVS

⟨Haec east.⟩

¹¹⁴⁰ quo modo haec ad te pervenit?

SOSICLES

Meretrix huc ad prandium
me abduxit, me sibi dedisse aiebat. prandi perbene,
potavi atque accubui scortum, pallam et aurum hoc ⟨abstuli⟩.

MENAECHMVS

Gaudeo edepol, si quid propter me tibi evenit boni.
nam illa quom te ad se vocabat, memet esse credidit.

MESSENIO

Numquid me morare quin ego liber, ut iusti, siem?

MENAECHMVS

Optimum atque aequissimum orat, frater: fac causa mea.

SOSICLES

Liber esto.

MENAECHMVS

Quom tu es liber, gaudeo, Messenio.

MESSENIO

Sed melioreset opus auspicio, ut liber perpetuo siem.

SOSICLES

Quoniam haec evenerunt, frater, nostra éx sententia,
in patriam redeamus ambo.

MENAECHMVS

Frater, faciam, ut tu voles.
auctionem hic faciam et vendam quidquid est. nunc interim
eamus intro, frater.

SOSICLES

Fiat.

MESSENIO

Scitin quid ego vos rogo?

MENAECHMVS

¹¹⁵⁵ Quid?

MESSENIO

Praeconium mi ut detis.

MENAECHMVS

Dabitur.

MESSENIO

Ergo nunciam
vis conclamari auctionem fore?

MENAECHMVS

Equidem die septimi.

MESSENIO

Auctio fiet Menaechmi mane sane septimi.
venibunt servi, supellex, fundi, aedes, omnia.
venibunt quique licebunt, praesenti pecunia.
¹¹⁶⁰venibit uxor quoque etiam, si quis emptor venerit.
vix credo tota auctione capiet † quinquagesies.
nunc, spectatores, valet et nobis clare plaudite.